

HAUKIPUTAALAISEN SUURPERHEEN SISÄINEN VARIAATIO
JÄLKITAVUJEN *A*-LOPPUISISSA VOKAALIIHTYMISSÄ

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
12.1.2018

Aada Koivisto

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ	3
2.1. Aineisto	3
2.2. Menetelmä	4
3. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
3.1. Sosiolingvistiikka ja dialektologia	6
3.2. Murrejako ja vokaaliyhtymien edustumat	7
3.3. Aiempi tutkimus	9
4. ANALYYSI	10
4.1. Jälkitavujen <i>A</i> -loppuiset vokaaliyhtymät perheen tytöillä	10
4.2. Jälkitavujen <i>A</i> -loppuiset vokaaliyhtymät perheen pojilla	17
4.3. Jälkitavujen <i>A</i> -loppuiset vokaaliyhtymät perheen vanhemmilla	23
4.4. Vokaaliyhtymien määrät ja yleisyydet informanteilla	25
4. PÄÄTÄNTÖ	29
LÄHTEET	31

1. JOHDANTO

Tutkin kandidaatintutkielmassani haukiputaalaisen suurperheen sisäistä variaatiota jälkitaavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien osalta. Jälkitaavujen *A*-loppuisilla vokaaleilla tarkoitetaan *ea-*, *eä-*, *oa-*, *öä-*, *ua-*, *yä-*, *ia-* ja *iä-*vokaaliyhtymiä, ja niille on vakiintunut merkintätapa *eA-*, *OA-*, *UA-* ja *iA-*vokaaliyhtymät (Koivisto 1997: 94). Käytän tutkielmassani tätä merkintätapaa.

Tutkimuskohteenani on oma perheeni ja tutkin sitä, miten vanhempieni kotimurteet vaikuttavat lasten puheeseen sekä toistensa puheeseen. Isäni on kotoisin Kajaanista, äitipuoleni Muhokselta ja äitini puolestaan on elänyt lapsuutensa ja nuoruutensa Pyhäjoella ja Raahessa. Tutkin perheen sisäisestä variaatiosta sitä, kuinka jälkitaavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät edustuvat lasten puheessa suhteessa vanhempien kotimurteisiin. Tutkin myös, onko vanhemmille tarttunut variantteja toistensa kotimurteista. Tutkimukseni on sosiolingvististä variaationtutkimusta ja tutkimusotteeni on kvantitatiivinen. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Mitä jälkitaavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien variantteja perheenjäsenillä esiintyy?
- Mitkä variantit ovat hallitsevia?
- Miten variantit edustuvat suhteessa vanhempien kotimurteisiin?

Lisäksi kiinnitän huomiota *eA-* ja *OA-*vokaaliyhtymien variantteihin, sillä jälkitaavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien oikeneminen on yleistyvää puhekielen piirre (Koivisto 1997: 94). Mantilan (2004: 326–327) mukaan jälkitaavujen *eA-* ja *OA-*yhtymien oikeneminen valtaa alaa sekä maantieteellisesti että sosiaalisesti, ja sen käyttöala on jo varsin laaja. Piirrettä onkin nimetty myös yleispuhekielen piirteeksi. *eA-*vokaaliyhtymän oikeneminen näkyy esimerkiksi sananmuodossa *nopee* ja *OA-*yhtymän oikeneminen sananmuodossa *maitoo*.

Tutkimusaiheeni valinta oli melko helppo, sillä sosiolingvistiikka ja dialektologia tieteenaloina kiinnostavat itseäni. Perheen sisäisen variaation tutkimus on mielestäni tärkeää ja kiinnostavaa erityisesti sellaisissa perheissä, joissa vanhemmat ovat eri murrealueilta.

Omassa perheessäni näin on, ja sen takia tuntui luontevalta alkaa tutkia sitä. Myös käyttämäni aineistonkeruumenetelmä on osasy siihen, miksi juuri oman perheeni tutkiminen on antoisaa. Esittelen aineistonkeruumenetelmäni tarkemmin luvussa 2.1.

2. TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

2.1. Aineisto

Tutkimuskohteenani on perheeni, johon kuuluu vanhempieni lisäksi 12 lasta. Lapsista viisi on tyttöjä ja seitsemän poikia. Vanhin lapsista on 32-vuotias ja nuorin 13-vuotias. Käytän tutkielmassani perheen lapsista koodeja, joissa kirjaimilla T tai P ilmaisen sukupuolen ja numerolla perässä iän. Näin ollen esimerkiksi vanhin pojista on P31 ja nuorin tyttö T15. Ikäjärjestyksessä lueteltuna lapset ovat T32, P31, P29, P28, P26, T24, T23, T21, P20, P17, T15, P13. Perheen isästä puhun tutkimuksessani isänä, yhdeksän vanhimman lapsen äidistä äitinä ja kolmen nuorimman lapsen äidistä äitipuolena.

Olen nauhoittanut perheenjäsenteni puhetta noin kahden tunnin verran. Aineisto on kerätty siten, että informantit eivät välttämättä ole olleet tietoisia käynnissä olevasta nauhoitustilanteesta. Tällainen aineistonkeruutapa on melko harvinainen, sillä nauhoitetut keskustelut ovat aitoja. Keskustelut olisikin käyty myös siinä tapauksessa, että en olisi kerännyt aineistoa. Yleisempi tapa kerätä aineistoa onkin sellainen, jossa nauhoitetut keskustelut käydään nimenomaan aineistonkeruuta ajatellen ja sen takia.

Nauhoitustilanteissa puheenaiheet ovat olleet täysin vapaita ja keskustelut ovatkin aineistossani arkipäiväisiä, sillä olen kerännyt aineistoni perheeni tavanomaisten keskustelujen lomassa. Aineistoni on kerätty erimittaisissa osissa, ja eri nauhoitteissa on eri määrä informantteja. Tämä johtuu siitä, että kaikkia informantteja oli mahdoton saada kerralla koolle. Tällaisessa tilanteessa myös taustahäly olisi voinut nousta häiritsevän kovaksi. Näin ollen olen nauhoittanut informantteja sen mukaan, montako heistä on sattunut samaan aikaan paikalle. Enimmillään heitä on yhdessä nauhoitteessa seitsemän ja pienimmillään kaksi. Kaikilta informanteilta ei myöskään ole täysin saman verran aineistoa, vaan aineiston koko vaihtelee sen mukaan, kuinka usein informantti on ollut nauhoitustilanteissa paikalla ja kuinka paljon hänellä on sanottavaa kulloinkin keskustelun aiheena olevasta asiasta. Päädyin aineiston keruussa tällaiseen ratkaisuun sen epätasaisuudesta huolimatta siksi, että näin olen saanut kerättyä aineistooni mahdollisimman aitoa puhetta.

Informanteista isäni on 51-vuotias ja äitipuoleni 53-vuotias. Isäni on kotoisin Kajaanista ja on asunut siellä lapsuutensa ja nuoruutensa. Hänen äidin puolen sukunsa on kotoisin

Savosta, mikä voi osaltaan vaikuttaa isäni idiolektiin. Hän on muuttanut Ouluun täysi-ikäistyttyään ja siellä muutaman vuoden asuttuaan Haukiputaalle äitini ja kolmen vanhimman sisarukseni kanssa. Lapsuutensa ja nuoruutensa hän on asunut Kainuun murteen vaikutusalueella (Lyytikäinen, Rekunen & Yli-Paavola 2013: 404). Äitini on syntynyt Hailuodossa ja muuttanut sieltä alle vuoden ikäisenä Kuusamoon. Kuusamosta hän on muuttanut kuitenkin pian Pyhäjoelle ja viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa siellä ja Raahessa. Hän on muuttanut noin 20-vuotiaana Ouluun ja sen jälkeen Haukiputaalle vuonna 1988, jossa asui perheemme kanssa loppuikänsä eli vuoteen 1999. Äitini on elänyt lapsuutensa ja nuoruutensa keski- ja pohjoispohjalaisten murteiden alueella (Lyytikäinen ym. 2013: 280), eikä Kuusamossa vietetty aika todennäköisesti ole vaikuttanut hänen idiolektiinsa. Hänen lapsuutensa ja nuoruutensa murrealue onkin Kalajoen-Pyhäjoen murre ja nimenomaan alueen varsinaismurre (Wiik 2006: 322). Äitipuoleni puolestaan on syntynyt ja kasvanut Muhoksella ja opiskellut kaksi vuotta Kokkolassa vuosina 1985 - 1987. Sen jälkeen hän on muuttanut Ouluun ja Oulusta Haukiputaalle vuonna 2000. Hän onkin elänyt lähes koko ikänsä Oulun murteen vaikutusalueella (Lyytikäinen ym. 2013: 280).

Kaksi vanhinta sisarustani ovat asuneet muutaman ensimmäisen elinvuotensa Oulussa, ja P29 on syntynyt Oulussa juuri ennen perheen muuttoa Haukiputaalle. Kaikki muut lapset ovat syntyneet ja kasvaneet Haukiputaalla, jossa sisaruksistani asuu edelleen isäni ja äitipuoleni kanssa P20, P17, T15 ja P13. Oulussa asuvat T32, P31, P26, T24, T23 ja T21, jonne kukin on muuttanut noin 20-vuotiaana. T32 on asunut myös Kokkolassa, Kemissä, Rovaniemellä ja Sotkamossa yhteensä 7 vuotta ennen muuttoa takaisin Ouluun vuonna 2017. P31 on asunut useita vuosia sitten jonkin aikaa Helsingissä. P26 on asunut vuosina 2010 m - 2016 Iissä. P29 ja P28 asuvat perheineen Iissä ja ovat asuneet sitä ennen omillaan Haukiputaalla. Suurin osa sisaruksistani onkin elänyt koko elämänsä Oulun murteen murrealueella.

2.2. Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on pääosin kvantitatiivista. Ensimmäiseksi olen litteroinut kaiken keräämäni aineiston. Olen litteroinut aineistoni karkeasti Mantilan ja Pääkkösen (Mantila &

Pääkkönen 2010: 31) periaatteiden mukaan. Litterointini poikkeaa kuitenkin heidän periaatteistaan muutamassa tapauksessa. Olen käyttänyt litteroinnissani vain kahta kestoastetta vokaaleissa ja konsonanteissa. Erikoisgeminaation olen merkinnyt pitkän konsonantin tapaan. Vokaalien välistä tavunrajaa en ole litteroinnissani merkinnyt näkyviin. En ole merkinnyt näkyviin myöskään laryngaaliklusiilia.

Litteroinnin jälkeen olen laskenut kaikki jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät ja jaotellut ne sekä informanteittain että vokaaliyhtymittäin. Tämän jaottelun pohjalta käsitteelen aineistoani luvussa 4. Olen jakanut analyysiluvun alalukuihin siten, että käsittelen variantit ensin perheen tyttöjen osalta, sitten poikien ja viimeiseksi vanhempien. Lopuksi kokoan analyysin yhteen ja tarkastelen sitä, mitkä variantit ovat yleisimpiä. Tutkielmani on osaltaan myös kvalitatiivista, sillä tarkastelen variaatiota tyttöjen ja poikien välillä. Tarkastelen sitä, millaiset variantit pojilla ovat yleisiä ja millaiset tytöillä. Myös tulkinnat ja selitykset variaatiolle ovat osaltaan kvalitatiivisia.

3. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1. Sosiolingvistiikka ja dialektologia

Kandidaatintutkielmani on sosiolingvistiikkaa sekä dialektologiaa yhdistävää kvantitatiivista variaationtutkimusta. Sosiolingvistiikalla tarkoitetaan kielen tutkimusta, jossa kieltä käsitellään sosiaalisessa ympäristössä ja vastaavasti sosiaalista todellisuutta tarkastellaan lingvistiikan avulla (Nuolijärvi 2000: 13). Fasoldin (1984: 9) mukaan sosiolingvistiikassa tärkeää on muistaa, että kieli varioi kaiken aikaa monella eri tavoin ja samalla myös palvelee käyttäjiänsä. Sosiolingvistiikka pyrkiikin etsimään kielenkäytön ja yhteiskunnallisen todellisuuden väliltä yhteyksiä eli syitä kielen vaihteluun ja muuttumiseen (Fasold 1984: 9).

Sosiolingvistiikka on tieteenalana melko laava ja hajanainen, eikä nykyään olekaan enää mahdollista kuvata kaikkia sen osa-alueita lyhyesti ja kattavasti (Nuolijärvi 2000: 14). Lingvistit ovatkin määritelleet sosiolingvistiikan ja sen piiriin kuuluvia suuntauksia hyvinkin toisistaan poikkeavilla tavoilla (Kunnas 2007: 80). Esimerkiksi Halliday on vuonna 1972 jaotellut sosiolingvistiikan viiteentoista eri ryhmään. Tämä lieneekin laajin sosiolingvistiikan kuvaus. Suppeimman määritelmän alalle lienee antanut Chambers (1995), jonka mukaan sosiolingvistisen tutkimuksen teoria on sama kuin kvantitatiivisen variaationtutkimuksen teoria. (Nuolijärvi 2000: 16–17.)

Vaikka tieteenala onkin nykyään hajanainen, perinteisesti sosiolingvistiikka on jaettu karkeasti kahtia mikro- ja makrososiolingvistiikkaan. Mikrososiolingvistiikka tutkii sosiaalisen rakenteen vaikutusta ihmisten puhetapaan sekä kielen varieteettien korrelointia sosiaalisten muuttujien, kuten sukupuolen ja iän kanssa. Makrososiolingvistiikka puolestaan tarkastelee muun muassa kielenvaihtoa, säilymistä ja kuolemaa, kielellisiä asenteita sekä eri kielimuotojen tehtäviä kieliyhteisöissä. (Nuolijärvi 2000: 15.) Mikro- ja makrososiolingvistiikka eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois, vaan tutkimus voi edustaa kumpaakin (Kunnas 2007: 81). Toinen perinteinen kahtiajako sosiolingvistiikassa on jako demografiseen eli korrelationistiseen sosiolingvistiikkaan ja interaktionistiseen eli vuorovaikutuksen sosiolingvistiikkaan. Demografisen suuntaus on tutkinut sosiaalisten muuttujien ja kielen ilmiöiden suhdetta, kun taas interaktionistinen suuntaus puhetilannetta. (Nuolijärvi 2000: 15.) Oma tutkimukseni edustaa mikrososiolingvistiikkaa.

Sosiolingvistiikka on historiansa aikana lähestynyt kieliyhteisöä useasta eri näkökulmasta, ja tieteenalan laajuus riippuukin määrittelijästä. Sosiolingvistinen variaationtutkimus tutkii kielellistä variaatiota ja kielen olemusta sekä sosiaalisten tekijöiden vaikutusta kielelliseen variaatioon. (Nuolijärvi 2000: 17.) Sosiolingvistinen variaationtutkimus ja dialektologia ovat monessa suhteessa samankaltaisia tutkimusaloja, mutta niissä on myös eroja. Sosiolingvistiikka tutkii tiettyinä aikana ja tietyissä yhteisöissä ilmeneviä kielellisiä eroavaisuuksia, kun taas dialektologia tutkii kielellisiä eroja tiettyinä aikana eri alueilla. (Siitonen 1981: 43.) Dialektologia tutkii regionaalista kielimuotoa eli kansanmurretta, kun taas sosiolingvistiikan kohteena on sosiaalinen kielimuoto, joka voi olla mikä tahansa muukin kielimuoto kuin sosiaalinen murre. Yksilökieltä tutkittaessa dialektologiaa ja sosiolingvistiikkaa ei voi kuitenkaan erottaa toisistaan, sillä idiolektinen vaihtelu on sekä horisontaalista että vertikaalista. (Siitonen 1981: 45.)

Sosiolingvistiikka on jossain määrin dialektologian tehtävien jatkaja rakenteeltaan muuttuneessa kieliyhteisössä, mutta usein sosiolingvistiikka ja dialektologia yhdistetään yhdeksi tutkimusotteeksi (Siitonen 1981: 55). Nykyään sosiolingvistiikka ja dialektologia ovat lähentyneet toisiaan, ja dialektologia voidaankin määritellä yhdeksi sosiolingvistiikan osa-alueeksi (Kunnas 2007: 81). Sosiolingvistisessä variaationtutkimuksessa jonkin variaation selittäminen pelkästään yhdellä kielensisäisellä tai kielenulkoisella tekijällä on riittämätöntä. Kielenpiirrettä onkin tarpeen tarkastella usean eri selittävän tekijän tai muuttujan kautta. (Kurki 2005: 17.)

3.2. Murrejako ja vokaaliyhtymien edustumat

Perinteisen murrejaon mukaan Keski- ja Pohjois-Pohjanmaanmurteet, joihin Oulun, Muhoksen ja Pyhäjoen murteet sisältyvät, jaotellaan länsimurteisiin. Kainuun murre puolestaan edustaa itämurteita. (Wiik 2006: 27.) Tutkielmassani tämä perinteinen murrejako pätee, koska *eA*-vokaaliyhtymät edustuvat Oulun murteessa läntisen variantin mukaisena ja Kainuun murteessa itäisenä. Jako perustuu kuitenkin lähinnä äänne- ja muoto-opillisten piirteiden levikkeihin, ja näistä piirteistä painotetaan tiettyjä piirteitä jaon onnistumiseksi (Leino, Hyvönen & Salmenkivi 2006: 28). Itä- ja länsimurteisiin jaottelua on kuitenkin kritisoitukin, ja esimerkiksi Paunosen (1991) mukaan murteet voisi jakaa siten, että

Keski- ja Pohjoispohjanmaan sekä Peräpohjolan murteet muodostavat oman pohjoismurteiden alueen, joka on rinnasteinen itä- ja länsimurteiden kanssa (Leino ym. 2006: 26). Tämän jaon mukaan perheen äidin ja äitipuolen kotimurteet kuuluvat pohjoismurteisiin ja isän edelleen itämurteisiin.

Leinon, Hyvösen ja Salmenkiven mukaan (2006: 34) jako kolmeen päämurrealueeseen on luonteva. Heidän tutkimuksessaan Kainuun murrekin sijoittuu yhä vahvemmin pohjoismurteisiin, eikä itämurteisiin (Leino ym. 2006: 34). Rapolan mukaan on kuitenkin mahdotonta sanoa, missä murrerajat tarkalleen kulkevat, ja niiden jaottelu on hänen mukaansa aina enemmän tutkijoiden keskinäisten sopimusten mukaista kuin tosiseikoista johtuva asia (Rapola 1990: 15). Murteiden jaottelu kolmeen päämurteeseen perinteisen murrejaon sijaan ei kuitenkaan vaikuta omaan tutkielmaani, sillä jälkitavujen *A*-loppuisien vokaaliyhtymien kohdalla myös perinteinen murrejako pätee Oulun seudun murteen, Pyhäjoen murteen ja Kainuun murteen välillä.

Jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät edustuvat tutkielmassani käsiteltävissä murteissa osin erilaisina, mutta myös osin samanlaisina variantteina. Kainuun murteessa *eA*-yhtymät ovat tavallisimmin joko muodossa *-eA tai -ee*, *OA*-yhtymät muodossa *-OA tai -OO*, *UA*-yhtymät puolestaan *-UO tai -UA* ja *iA*-yhtymät *-ie tai -iA* (Räisänen 1972: 225; Kettunen, kartat 191, 194 ja 197). Pyhäjoella edustumat puolestaan ovat tavallisimmin *eA*- ja *OA*-yhtymissä *-iA* ja *-UA*, kun taas *UA*- ja *iA*-yhtymissä variantit ovat yleiskielen mukaiset (Wiik 2006: 335; Kettunen kartat 194, 197). Muhoksella jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät edustuvat Oulun murteen tapaan. Näin ollen *eA*- ja *OA*-yhtymät edustuvat Muhoksen murteessa tavallisimmin asussa *iA* ja *UA*, kun taas *iA*- ja *UA*-yhtymät esiintyvät kuten yleiskielessäkin, mutta niissä voidaan tavata siirtymä-äänteinä erivahvuiset *j*, *v* ja *w* (*kauhija*, *ainu^va*, *maituwa*)(Mantila & Pääkkönen 2010: 206).

3.3. Aiempi tutkimus

Sosiolingvististä variaationtutkimusta perheen sisäisestä variaatiosta on tehnyt aiemmin esimerkiksi vuonna 2001 Riitta Saukko, joka on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan tervolalaisen perheen sisäistä puhekielen variaatiota. Hän keskittyy tutkielmassaan persoonapronominien, inessiivin päätteiden, svaa-vokaalin, nasaali- ja likvidageminaattojen lyhentymisen ja jälkitavujen vokaalien välisen *h:n* tutkimiseen. (Saukko 2001: 6.) Hän ei käsittele tutkimuksessaan jälkitavujen *A*-loppuisia vokaaliyhtymiä, joita minä tutkin. Saukon tutkielmassa informanttiperheen isä on kotoisin Tervolasta ja äiti asunut suuren osan elämästään Kempeleessä (Saukko 2001: 8). Näin ollen variaatio on hänen informanttiperheessään eri murrealueiden välistä kuin minun tutkimuksessani.

Jälkitavujen *A*-loppuisia vokaaliyhtymiä on tutkinut muun muassa Minna Zaman-Zadeh, joka on tehnyt pro gradu -tutkielmansa vuonna 1994 jälkitavujen *A*-loppuisten vokaalien variaatiosta Kuusamon nykypuhekielessä. Myös Iina Luosujärvi on tutkinut jälkitavujen *A*-loppuisia vokaaliyhtymiä kuusamolaisnuorten osalta maisterivaiheen työssään 2013 (Luosujärvi 2013: 12–31). Luosujärven tutkimus ei käsittele pelkästään *A*-loppuisia vokaaliyhtymiä, kuten oma tutkimukseni. Hänen tutkimuksensa on kuitenkin laajempi kuin omani. *A*-loppuisten vokaaliyhtymien tutkimus sijoittuu sekä Zaman-Zadehilla että Luosujärvellä Kuusamoon, kun taas omani sijoittuu Oulun seudulle.

Oulun seudun murteita on aiemmin tutkittu runsaasti, mutta tutkimusta perheen sisäisestä variaatiosta jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien osalta ei juurikaan ole. Jonna Rehu on vuonna 2010 tutkinut pro gradu -tutkielmassaan Haukiputaalla opiskelevien nuorten murrekirjoitelmissa näkyviä puhekielen piirteitä. Riika Airisniemen pro gradu -tutkielma vuodelta 2005 puolestaan käsittelee oululaisten nuorten murreasenteita. Satu Niskanen tutkii pro gradu -tutkielmassaan murteen mukauttamista toismurteisen kanssa keskustellessa. Vaikka tutkimusta sekä *A*-loppuisista vokaaliyhtymistä että Oulun seudun murteista on tehty paljon, ei samankaltaista tutkimusta oman tutkielmani kanssa juurikaan ole. Tutkimukseni täyttää siis aukon tässä tutkimuskentässä.

4. ANALYYSI

Olen jaotellut aineistossani varioivat jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät sekä informanttien että varianttien mukaan. Luvussa 3.1. käyn läpi jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien edustumat eri murteissa. Tämän jälkeen tarkastelen aineistoani informantti kerrallaan siten, että käyn läpi kaikki *A*-loppuiset vokaaliyhtymät kullakin informantilla, ja tarkastelen varianttien vaihtelua. Sen jälkeen on luontevaa luoda katsaus siihen, onko informanttien kesken eroja siinä, mitkä vokaaliyhtymät edustuvat itäisinä variantteina ja mitkä läntisinä. Olen jaotellut analyysiluvun alalukuihin siten, että ensin käsittelen vokaaliyhtymiä perheen tytöillä, sitten pojilla ja lopuksi vanhemmilla. Käsittelen analyysiluvun viimeisessä alaluvussa myös sitä, kuinka vokaaliyhtymät varioivat informanteilla ja ovatko jotkin variantit hallitsevia. Tällä tarkoitan sitä, ovatko jonkin vokaaliyhtymän variantit informanteilla selkeästi enemmän itämurteisia tai jonkin yhtymän variantit Oulun murteen mukaisia.

4.1. Jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien edustumat

Oulun murteessa *eA*-vokaaliyhtymä edustuu jälkitavuissa vanhastaan muodossa *-iA* (Mantila & Pääkkönen 2010: 206). Kajaanissa edustuma on vanhastaan *-eA* (Kettunen, 1999: 191), muualla Kainuun murteissa usein *-ee* tai *-eA* (Räisänen 1972: 225). Viere­mällä, josta isäni suku on Kajaaniin muuttanut, edustuma puolestaan on *-ee* (Kettunen, 1999: 191). Kalajoen-Pyhäjoen murteen varsinaismurteen alueella edustuma taas on yhteispohjalainen *-iA* (Wiik 2006: 335). Muhoksella *-eA* edustuu niin ikään Oulun murteen tapaan muodossa *-iA* (Kettunen 1999: 191; Pääkkönen 1994: 289).

OA-vokaaliyhtymä on Kajaanin murteessa perinteisesti esiintynyt muodossa *-OA* ja Viere­mällä taas muodossa *-OO* (Kettunen, 1999: 194). Oulun murteessa, jonka alueeseen myös Muhos kuuluu, variantti on *-UA* (Mantila & Pääkkönen 2010: 206). Pyhäjoella variantti edustuu niin ikään muodossa *-UA* (Kettunen 1999: 194).

Oulun seudun murteessa *UA*-yhtymä edustuu yleiskielen mallin mukaisessa muodossa *-UA* (Mantila & Pääkkönen 2010: 211). Kainuun murteissa yhtymän kohdalla on valtaosin tapahtunut assimilaatio muotoon *-UO*, mutta myös *UA*-edustumaa esiintyy jonkin verran

(Räisänen 1972: 231). Kajaanissa edustuma on perinteisesti *-UO* ja Vieremällä *-UA*. Pyhäjoella variantti on Oulun murteen tapaan yleiskielinen *-UA*. (Kettunen, kartta 197.) Oulun seudun murteessa jälkitavujen *iA*-vokaaliyhtymät edustuvat muodossa *-iA*, kuten myös Pyhäjoella. Kajaanissa variantti on perinteisesti *-ie*, kun taas Vieremällä *-iA*. (Kettunen, kartta 197.)

4.2. Jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät perheen tytöillä

T21:lla jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymän tapauksia esiintyy aineistossani 26. Informanteista T21 käyttää *eA*-yhtymiä selkeästi eniten, mikä johtunee osin siitä, että hänestä on eniten aineistoa. Hän käyttää itäistä *ee*-varianttia 19 kertaa, Oulun murteen mukaista *iA*-varianttia neljä kertaa ja yleiskielistä *eA*-varianttia kolme kertaa. Hänen idiolektissaan näyttäisikin hallitsevan isän kotimurteen mukainen oiennut variantti, joskin vaihtelua löytyy.

Esimerkkejä:

- (1) *nii, nii voi **lukea** ne kaikki ja sitte on ehkä vasta sata*
- (2) *semmoselta kuulostaa että voisi ihav vaa huviksee, **lukea***
- (3) *no luulis että ossaa **lukkees** silti*
- (4) *aiva **hirvee***
- (5) *joo ko sis sehäm muuttuis Ouluum mennessä nii **hirveesti** että*
- (6) *siihehä o iha **hirviän** kaua*
- (7) *varokeepa ku täälä ois **hirviän** kuuma tämä*

Kuten ylläolevista esimerkeistä näkee, T21:n puheessa variantit vaihtelevat samoissa sanoissakin. Lekseemin *hirveä* *eA*-yhtymä esiintyy T21:n puheessa kolmesti *iA*-asussa ja kahdeksan kertaa *ee*-asussa. Näin ollen myös pienemmän otannan mukaan T21 käyttää eniten oiennutta itäistä varianttia, mutta toisinaan myös Oulun murteelle tyypillistä tai jopa yleiskielistä varianttia. Myös lekseemissä *lukea* informantilla variantit vaihtelevat pienen otannan perusteella, mutta huomattavaa on se, että yleiskielen mukainen variantti näyttää toistuvan. Kolmas yleiskielen mukainen variantti T21:n puheessa on lekseemissä *tärkeä*.

(8) *ja vaikka oliski ni en oikeev, välitä hirveesti makkarasta. Paitsi omasta mahamakkarasta, on minulle tärkeä*

(9) *eij jaksanu mennäh heti puolen tunnim päästä hakkee sitä koska ei oo mittää järkee*

Esimerkeistä (8) ja (9) huomaa, että informantin puheessa variantit vaihtelevat, vaikka sanat olisivat äännerakenteeltaan hyvin samankaltaisia.

T21 käyttää aineistossani jälkitavujen OA-vokaaliyhtymien variantteja 16 kertaa. Näistä 10 on yleiskielen mukaisia variantteja ja kuusi assimiloituneita OO-variantteja. Yleiskielen varianteista kolme on lekseemin *kilo* esiintymissä, ja OO-edustumista kaksi on sanassa *kertoa* ja kaksi sanassa *sanoa*:

(10) *sis mää vaan inhoan noita*

(11) *no en tiiä mutta se varmaan tarttee viistuhatta läpiajoa ennen ku menee edes maalia kohti*

(12) *monta viikkoo.*

Ylläolevissa esimerkeissä (10) ja (11) T21 käyttää yleiskielen mukaista varianttia, joka vaikuttaa aineiston perusteella olevan yleisin variantti hänen idiolektissaan. Esimerkissä (12) hän puolestaan käyttää itäistä OO-varianttia, joka voi olla isältä opittu. Sen käyttö voi johtua myös variantin yleistymisestä puhemielessä. Oulun murteelle tyypillistä varianttia T21:lla ei esiinny aineistossa ollenkaan.

UA-yhtymä esiintyy T21:n puheessa käyttä kerran, ja variantti on yleiskielen mukainen -UA:

(13) *ui, hui että ko meinasin tippua.*

iA-yhtymän tapauksia hänellä puolestaan esiintyy 14. Myös iA-yhtymä edustuu T21:lla kaikissa tapauksissa yleiskielisenä, kuten esimerkissä (14):

(14) *sit ku mää ossaan tehdä iha hyvin tai niijku semmosia normaal- normaaleita ruokia.*

Yleiskielinen edustuma on äidin ja äitipuolen kotimurteiden mukainen sekä informantin oman kotimurteen mukainen.

T21 näyttäisi siis käyttävän *eA*-vokaaliyhtymissä eniten itäistä *ee*-varianttia. *OA*-yhtymissä puolestaan hallitsevin variantti on yleiskielen mukainen edustuma. Toisaalta oien-
nutta *OO*-varianttia esiintyy myös, mutta Oulun murteen mukaista *UA*-varianttia ei ker-
taakaan. *UA*- ja *iA*-variantit ovat hänellä johdonmukaisesti yleiskieliset.

T32:lla esiintyy aineistossani *eA*-vokaaliyhtymän edustuksia toiseksi eniten T21:n jälkeen. Hän tuottaa 18 tapausta. Hän käyttää 13 kertaa itäistä *ee*-varianttia, kahdesti Oulun murteelle tyypillistä *iA*-varianttia ja kolmesti yleiskielen mukaista *eA*-varianttia. Hänellä hallitseva variantti vaikuttaa olevan itäinen, mutta muitakin variantteja ilmenee:

(15) *tullee kuitenkin kipiäksi*

(16) *sittekö se puuhelistij jäi sinne ommaa sänkyyn ni aiva hirviä ulina
uuestaaj ja*

(17) *no, sielä on niitä kaikkia tilastoja. ja sittem me lasketaan sieltä kaikkea*

(18) *tää oj just se oikea lelu*

(19) *voitsää syyäv vielä, koska emmä huomenna jaksa syyä ehkä kolmee*

Esimerkeissä (15) ja (16) informantti käyttää äidin ja äitipuolen kotimurteille tyypillistä *iA*-varianttia ja esimerkeissä (17) ja (18) puolestaan yleiskielistä varianttia. Varianttien vaihtelu näyttää olevan satunnaista, joskin itämurteista, yleistyvää varianttia esiintyy eniten, kuten esimerkissä (19). T32:n kohdalla varianteissa esiintyvään vaihteluun saattaa vaikuttaa se, että hän on asunut useita vuosia eri puolilla Suomea ja näin ollen monen eri murteen vaikutusalueella. Itäisiä variantteja T32:n puheessa esiintyy sananmuodossa *oikeasti*, joka esiintyy hänellä aineistossani 3 kertaa. Esimerkissä (16) variantti on läntinen, mutta sama sana esiintyy T32:lla myös itäisessä asussa neljä kertaa kuten seuraavista esimerkeistä (20) ja (21) näkee:

(20) *varsinkik ko on hirvee nälkä ni*

(21) *no se oli iha hirvee se minkä mä näyti sulle sen kuva*

(22) *nää nuput mitkä täällä ei, on, ni nää ei **aukeen** nää vaan kuihtuu täl-
leen paikalleen*

(23) *aika **letkeestit** tuo kissalelu tuossa.*

Ylläolevista esimerkeistä huomaa, että assimiloitunut edustuma jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymissä tuntuu olevan T32:lle tyypillinen variantti. Tämä voi johtua siitä, että kyseisen vokaaliyhtymän oikeneminen on yleistynyt puhekielen piirre (Mantila 2004: 326). Myös isän kotimurteella voi olla vaikutusta.

OA-vokaaliyhtymän variantteja T32 käytti viisi. Hän käyttää kolmesti yleiskielistä *OA*-varianttia ja kahdesti oiennutta *OO*-varianttia:

(24) *posket täynnä **puuroo**. sisä ja ulukopuolelta*

(25) ***ruutuvihkoa!***

(26) *nei aukeem missää vaiheessa. mm että eikse saa tarpeeks **valo**a vai mikä siinä *o(n)*.*

Esimerkit (24), (25) ja (26) osoittavat T32:n idiolektissa esiintyvää vaihtelua. Hän käyttää esimerkissä (24) itäistä, isän murteen mukaista varianttia, mutta esimerkeissä (25) ja (26) puolestaan yleiskielen varianttia. Hänen idiolektiinsa vaikuttaakin tarttuneen variantteja isän idiolektista ja yleispuhekielestä, kun taas äidin ja äitipuolen idiolekteilla ei tämän vokaaliyhtymän osalta tunnu olleen vaikutusta. Hänen oman kotimurteensa mukaista *UA*-varianttia hän ei käytä kertaakaan.

UA-vokaaliyhtymän tapauksia T32 tuottaa aineistossani kerran, ja edustuma on yleiskielen mukainen, kuten esimerkistä (27) huomaa. **IA-yhtymän** tapauksia esiintyy T32:lla viisi, ja ne ovat kaikki niin ikään yleiskielen mallin mukaisia, kuten esimerkissä (28).

(27) *lautanen täynnä kaikkia tämmösiä hituja ko, syöny eka **joulutuorttua**
ja sitte tommosta kookospalloa*

(28) *pitäskö laittaa nyt tota **dippiä***

Jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymien variantit vaikuttaisivat olevan T32:lla pääosin itäisiä, mutta vaihtelevan kuitenkin myös Oulun murteen ja yleiskielen kanssa. *OA*-yhtymissä puolestaan Oulun murteen varianttia *-UA* ei esiinny kertaakaan, vaan variantit ovat oienneita *OO*-edustumia tai yleiskielen mallin mukaisia *OA*-variantteja.

T23 tuottaa 4 *eA*-vokaaliyhtymän tapausta, ja hän käyttää kaikilla neljällä kerralla oiennutta *ee*-varianttia:

(29) *emmääkkää kauhee* hyvin

(30) *oikeesti, k- kertokaa mulle mite siiher ruokaav voi noiv vaa lisätäm makua*

(31) *ei oo kyllä niij kippée kurkku että haluaisim pyörtyä ja nähä harhoja*

(32) *mum mielestä tuo Arman Alizad on nykyäänii nihkee.*

T23 käyttää aineiston ja yllä olevien esimerkkien perusteella varsin johdonmukaisesti itäsuomalaista ja yleispuhekielessä leviävää varianttia *eA*-vokaaliyhtymissä. ***OA*-yhtymiä** ei aineistooni sattunut T23:n osalta yhtäkään. ***UA*-yhtymätapauksia** puolestaan esiintyy hänellä kolme, ja ne ovat kaikki yleiskielen mallin mukaisia, kuten esimerkeissä (33) ja (34). Myös ***iA*-yhtymien** variantit, joita T23:n osalta esiintyy aineistossa kolme, ovat kaikki yleiskielisiä, kuten esimerkissä (35).

(33) *saaksä syötyä sitä kovvaa*

(34) *yleisiä haittavaikutuksia huimaus päänsärky harhatuntemukset. ei oo kyllä niij kippée kurkku että haluaisim pyörtyä ja nähä harhoja*

(35) *pitäskö pyyhkiäk käet. ja naama.*

eA-vokaaliyhtymien osalta T23 näyttäisi käyttävän oiennutta *ee*-varianttia, joka on todennäköisesti yleispuhekielestä ja isän murteesta opittu. *UA*- ja *iA*-variantit puolestaan edustuvat yleiskielen mukaisesti, kuten Oulun seudun murteelle on tyypillistä.

T15 tuottaa aineistossa kaksi *eA*-vokaaliyhtymän tapausta. Tapauksista toinen edustuu Oulun murteen mukaisesti *iA*:na, kun taas toinen tapaus sisältää itäisen variantin *-ee*:

(36) *mullaon jalka kippeenä*

(37) *mää voiñ käyttää mun oman dogim mutta en jaks kummanñki kaa ku se on nii hirviää säättöä.*

Esimerkissä (36) informantti käyttää itäistä, isän idiolektin mukaista varianttia, kun taas esimerkissä (37) läntistä, äitipuolen kotimurteen mukaista muotoa. **OA-vokaaliyhtymätapauksia** hän tuottaa neljästi, ja niissä vaihtelevat yleiskielinen ja itäinen variantti:

(38) *näitä ei kyl vois syyä paljoo*

(39) *ei sitä paljoo pystyny, neljä vaa*

(40) *ja syö juustoa, ja kanammunia*

(41) *mää voiñ käyttää mun oman dogin mutta en jaks kummanñki kaa ku se on nii hirviää säättöä.*

Esimerkeissä (38) ja (39) T15 käyttää samaa *OO*-varianttia sananmuodossa *paljoo*. Toisaalta taas esimerkeissä (40) ja (41) hän käyttää yleiskielen mukaista *OA*-edustumaa. Oulun murteen perinteistä *UA*-varianttia ei esiinny aineistossa hänen osaltaan lainkaan. Hänen idiolektiinsa vaikuttaakin tarttuneen *OA*-yhtymien osalta huomattavasti vahvemmin isän itämurteinen variantti kuin äitipuolen Oulun murteen variantti. Isän murteen mukainen variantti on yleistynyt puhekielessä, joten sen edustumat voivat johtua osaltaan myös siitä. Oman kotimurteensa mukaista varianttia hän ei käytä *OA*-yhtymissä kertaakaan. **UA-vokaaliyhtymätapauksia** ei T15:n osalta esiinny aineistossa lainkaan. Jälkitavujen **iA-vokaaliyhtymätapauksia** hän käyttää viidesti. Niistä jokainen on yleiskielen mallin mukainen *iA*-variantti, kuten esimerkissä (42):

(42) *mää en ossaa kaataak kahvia anteeks nyv vaa.*

T15:n idiolektissa näyttäisikin olevan *eA*-vokaaliyhtymän osalta vaihtelua itäisen variantin ja Oulun murteen variantin välillä. Aineiston suppeuden vuoksi on mahdotonta päättää sitä, kuinka paljon variantit todellisuudessa vaihtelevat. *OA*-yhtymissä puolestaan vaihtelevat yleiskielen variantti ja oiennut *OO*-variantti.

T24 tuottaa kolme eA-vokaaliyhtymätapausta. Hän käyttää kahdesti isän kotimurteen mukaista itäistä *ee*-varianttia ja kerran *iA*-varianttia:

(43) *miks mää oon näin **nopia***

(44) ***kauhee** sinä ku tollasia puhut*

(45) *oli niij **kauheeta** kattottavvaa, kuuneltavvaa*

Esimerkkien perusteella näyttäisi siltä, että ainakin lekseemissä *kauhea* ja sen sananmuodoissa variantti on hänellä isän murteen mukainen, kun taas muuten variantti voi olla myös läntinen, kuten esimerkissä (43). Otanta on kuitenkin pieni, joten varmoja päätelmiä ei tämän aineiston perusteella voi tehdä. **OA-vokaaliyhtymän** tapauksia T24 tuottaa yhden ja se on esimerkissä (46) nähtävä yleiskielinen *-OA*. Jälkitavujen **UA- ja iA-vokaaliyhtymän** variantteja ei T24 käytä aineistossani kertaakaan.

(46) *mää syön pelkkää **juustoa***

4.3. Jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät perheen pojilla

P26 tuottaa eA-vokaaliyhtymätapauksia aineistossa neljä kertaa, ja jokainen variantti on hänellä isän kotimurteen mukaisessa oienneessä muodossa *-ee*:

(47) *tämä o **oikeesti**, hyvä, stressilelu*

(48) *ai mää luuli että joku **oikeestih** hieno*

(49) *tosi hyvää tämmöne **haalee**, suolatom puuro*

(50) *varmaa yhtä **letkeestik** ku Oliviaki aina nukkuu*

Kuten esimerkeistä (47), (48), (49) ja (50) näkee, P26 vaikuttaa käyttävän johdonmukaisesti assimiloitunutta eli oiennutta *ee*-varianttia, eikä vaihtelua esiinny. Hän näyttääkin omaksuneen yleispuhekielen mukaisen itäisen variantin omaan idiolektiinsä. **OA-yhtymätapauksia** P26 käyttää puolestaan seitsemän kertaa. Yksi edustuma on yleiskielinen *-OA*. Lisäksi on neljä oiennutta *OO*-edustumaa ja kaksi Oulun murteen mukaista *UA*-edustumaa.:

(51) *aletaanko syömääm **puuroa***

(52) *mitähäm **puuroo** tämä oli ku oli tommone irvistys*

(53) *vähä aikaa sitten se oli nii hieno neiti että se ei syöny puuroo mistää muusta ko kastehhelmijälkiruokakupista*

(54) *kyllä oli heikkolaatunen tästä irtuaa nämä*

(55) *ainua mikä irtuaa.*

Kuten yllä olevista esimerkeistä näkee, P26 käyttää variantteja sekaisin saman lekseemin edustumissakin. Esimerkit (51), (52) ja (53) ovat kaikki aineistossani varsin lähekkäin, joten varianteissa voi päätellä olevan nopeaakin vaihtelua. Esimerkeissä (54) ja (55) P26 tuottaa Oulun murteelle tyypillisen *UA*-edustuman. Molemmissa esimerkeissä sananmuoto on sama, joten on mahdotonta päätellä, millä tavoin *UA*-yhtymätapaus muuten edustuu hänen puheessaan. Vaikuttaa siltä, että informantin idiolektissa *OA*-yhtymän variantit vaihtelevat, eikä hän käytä niitä johdonmukaisesti.

Jälkitavujen *UA*-vokaaliyhtymiä P26:lla ei esiinny aineistossa lainkaan. ***iA*-yhtymiä** hänellä esiintyy kolme, ja ne ovat kaikki yleiskielisiä, kuten esimerkissä (56):

(56) *pittää olla taikalusikka joka vaihttaa väriä.*

P13 tuottaa aineistossa jälkitavujen *eA*-yhtymätapauksia yhteensä seitsemän kertaa. Hän käyttää niissä joka kerta oiennutta varianttia *-ee*. Aineistossa esiintyvät sanat ovat P13:n osalta osin samoja. Hänellä esiintyy esimerkiksi kahdesti lekseemi *törkee* ja kahdesti lekseemi *hirvee*:

(57) *niih kamppas pallo iha tosi törkeesti*

(58) *toi, toi oli törkee kamppi vaikka tehtii*

(59) *kello oli puoli yks ja iha hirvee siivo*

(60) *mää vejän tästä suoraa. hirvee pommi.*

(61) *keltanej ja vihree o Haupav värit*

Esimerkeissä (57) ja (58) informantti puhuu samasta asiasta, mikä voi osaltaan vaikuttaa siihen, että variantit ovat samanlaisia. Esimerkit (59) ja (60) ja (61) puolestaan eroavat selkeästi toisistaan asiayhteydenkin perusteella, mutta variantti on sama.

Tapausten määrä P13:lla on ***eA*-vokaaliyhtymien** osalta aineistossa melko suppea, mutta kaikki *eA*-yhtymät ovat oienneet muotoon *-ee*:

(62) ***törkiä*** *kamppi* (P28)

(63) *niij kamppas pallo iha tosi* ***törkeesti*** (P13)

(64) ***törkiä*** *kamppi!* (P28)

(65) *toi, toi oli* ***törkee*** *kamppi* (P13).

Esimerkeistä (62), (63), (64) ja (65) näkee, että varianteissa ei tässä tapauksessa näy horjumista kummallakaan informanteista, vaikka toisella variantti on erilainen. P13 käyttääkin kaikissa *eA*-yhtymissään puhemielessä yleistyvää *ee*-varianttia. Toisaalta variantti on myös isän kotimurteen mukainen, joten sekin voi osaltaan vaikuttaa variantin hallitsevuuteen.

OA-vokaaliyhtymän tapauksia P13 tuottaa kolme kertaa. Näistä kaksi on Oulun murteelle tyypillisiä *UA*-varianttitapauksia ja yksi on yleiskielinen *OA*-varianttitapaus:

(66) *toi on tuolla äänittänyv viimeset kolme* ***viikkua***

(67) *ne ei ikinä* ***siivua*** *yhtään ni iha sekasiij kaikki maholliset*

(68) *ei ossaa ainakkaa* ***laukoa***.

Esimerkeissä (66) ja (67) P13 käyttää Oulun murteen mukaista varianttia ja esimerkissä (68) yleiskielistä. Itäistä varianttia P13:n idiolektissa ei aineiston perusteella esiinny. Äitipuolen kotimurteen ja informantin oman kotimurteen mukainen variantti vaikuttaa olevan hallitseva, mutta variantit vaihtelevat. Toisaalta on mahdoton sanoa aineiston perusteella, kuinka paljon variantit todellisuudessa vaihtelevat ja mikä on yleisin. ***UA*-yhtymätapauksia** P13 ei käytä aineistossani kertaakaan. ***iA*-yhtymätapaukset** ovat esimerkiksi (69) tapaan kaikki yleiskielen mukaisia *iA*-edustumia, ja niitä esiintyy P13:lla 12:

(69) *kestää kaks* ***sekunttia*** *ni nää on tämmösiä* ***täydellisiä***.

P29 tuottaa jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymän tapauksia aineistossa 5 kertaa. Hän käyttää kolme kertaa läntistä *iA*-varianttia, kerran itäistä *ee*-varianttia ja kerran yleiskielistä *eA*-varianttia:

(70) *eenkkai minä ny, **hirviästi***

(71) *ois jännä käyä kokkeileem miten nyt kestää kunto ko sillo, nyt sais **happia** ku ei polta ennää*

(72) *aai että oli **makia** illala yhentoista, kyykysä ja*

(73) *mittää **järkee***

(74) *mukava joskus **päteäk** ku tietää jonku*

Esimerkeissä (70), (71) ja (72) P29 käyttää äidin ja äitipuolen murteiden sekä oman kotimurteen mukaista *iA*-varianttia, joka tuntuu aineiston perusteella olevan hänellä hallitsein variantti. Esimerkissä (73) hän taas käyttää todennäköisesti isältä opittua yleistyvää itäistä varianttia. Esimerkistä (74) näkee, että hän käyttää kerran myös yleiskielistä *eA*-varianttia. On kuitenkin mahdotonta tietää, onko kyseessä yksittäistapaus vai laajemminkin käytössä oleva variantti informantin idiolektissa.

OA-vokaaliyhtymätapauksia P29 tuottaa neljä, ja niistä kolme on Oulun murteen mukaisia *UA*-edustumia ja yksi yleiskielisessä asussa *-OA*:

(75) *en tiää pitäskö vielä joskus käyä pella **jääkiekkua***

(76) *ei yllätä yhtääk ku ite käynyp pella **jääkiekkoa** seņ kans*

(77) *eeihä sitä ikinä saanum mennee **kiekkua***

Esimerkissä (76) informantti käyttää yleiskielistä varianttia *-OA*, kun taas esimerkeissä (75) ja (77) edustuma on Oulun murteelle tyypillinen *-UA*. Aineiston perusteella todennäköisesti äidin ja äitipuolen idiolekteista opittu Oulun murteen edustuma on P29:llä valitseva, mutta muitakin variantteja esiintyy. Isän kotimurteen mukaisia variantteja ei hänellä esiinny aineistossa lainkaan. Oulun murteen varianttien yleisyyteen P29:llä vaikuttaa todennäköisesti myös se, että hän on asunut koko ikänsä Oulun murteen keskeisellä alueella.

P29:n osalta aineistossa esiintyy yksi ***UA*-vokaaliyhtymän** variantti, ja se on yleiskielen ja Oulun murteen mukainen *-UA*, kuten esimerkistä (78) näkee. ***iA*-yhtymiä** hän ei tuota aineistossa lainkaan:4

(78) *ei mitään käryä.*

P28 tuottaa eA-vokaaliyhtymän tapauksia kuusi kertaa. Niistä kaksi sisältää itäisen *ee*-variantin ja neljä Oulun seudun murteelle tyypillisen *iA*-variantin. Hän käyttää aineistossani kolme kertaa lyhyen ajan sisään lekseemiä *törkeä*, ja se edustuu aina Oulun murteelle tyypillisesti asussa *törkiä*. Hän käyttää *iA*-varianttia, vaikka P13 käyttää samassa keskustelussa *ee*-varianttia, kuten esimerkeistä (62), (63), (64) ja (65) näkee. Toisaalta hän käyttää kahdesti itäistäkin varianttia:

(79) *karsee*

(80) *karsee on tämä koko muj joukkue*

(81) *iha surkia peli*

(82) *mitä ihimettä miksi se tommosta pommia yritti ko laitto muka sen keskelle*

Esimerkeissä (79) ja (80) informantti käyttää itäistä varianttia samassa sanassa. Onkin mahdollista sanoa aineiston perusteella, käyttääkö hän *ee*-varianttia myös muissa sanoissa, vai onko kyseessä vain tämä sana tai sattuma. Esimerkissä (81) hän käyttää jälleen Oulun murteen mukaista varianttia. **OA-vokaaliyhtymän** P28 tuottaa aineistossani kerran, ja esiintymä on yleiskielen mukaisesti *OA*-loppuinen. **Jälkitavujen UA-yhtymiä** hänen osaltaan ei aineistossa esiinny lainkaan. **ia-yhtymätapauksen** hän puolestaan tuottaa kerran, ja se on yleiskielen mallin mukainen, kuten esimerkistä (82) näkyy.

P17 tuottaa eA-vokaaliyhtymiä aineistossani varsin vähän, vain kolme kertaa. Hän käyttää kerran *iA*-varianttia ja kaksi kertaa oiennutta *ee*-varianttia:

(83) *ai keltanej ja vihree. ei oo*

(84) *hirveen kova imu, voiman tarve että saa limsat suuhu asti*

(85) *hui kauhia.*

Esimerkissä (83) informantti käyttää oiennutta *ee*-varianttia samaan tapaan kuin P13 käyttää esimerkissä (61). Oulun murteelle tyypillinen *iA*-variantti esiintyy P17:n idiolektissa tämän suppean otannan mukaan kauhistelevassa yhteydessä, kun taas itäinen variantti esiintyy luonteeltaan neutraalimpien lauseiden keskellä. P17:n osalta aineistossa esiintyy **OA-vokaaliyhtymätapauksia** kolme, ja ne esiintyvät kaikki *OO*-asuisena:

(86) *seon maettoo tuo maeto.*

Muutkin *OA*-yhtymän tapaukset esiintyvät P17:lla lekseemin *maito* sananmuodoissa, ja ne kaikki esiintyvät aineistossa varsin lähekkäin, joten luotettavia päätelmiä *OA*-yhtymien variaatiosta ei voi aineiston perusteella tehdä. Lisäksi hän keskustelee perheen isän kanssa esimerkissä (86), mikä voi myös vaikuttaa siihen, että variantti edustuu itäisenä. ***UA*-yhtymiä** P17:lla ei esiinny, kuten ei myöskään ***iA*-vokaaliyhtymiä**.

P31 tuottaa *eA*-vokaaliyhtymätapauksia kahdesti, ja molemmat esiintyvät *ee*-asussa:

(87) *ja, sit jos o semmone, pyöreesilmälasine pitkähiuksine amisviiksinen*

(88) *ei mää o iha ylpeekis siitä kuil luovia huveja meillä oj joskus ollu.*

Kahden variantin otanta on varsin suppea, joten luotettavia päätelmiä ei voi sen perusteella tehdä. Kuten ylläolevista esimerkeistä huomaa, on variantti molemmissa sama, eikä se tunnu vaihtelevan erilaisissakaan äänneympäristöissä. ***OA*-yhtymän tapauksia** P31 tuottaa niin ikään kaksi, ja molemmat edustumat ovat yleiskielisiä:

(89) *mää sanosi että seoli ehkä semmosta jotaki Sauth Parkin tasoa se animointi.*

Esimerkissä (89) P31 käyttää yleiskielistä *OA*-varianttia, mutta aineiston perusteella on mahdoton sanoa, onko tämä variantti informantilla johdonmukaisessa käytössä. Koska variantit ovat aineistossa yleiskielisiä, on vanhempien murteiden vaikutusta mahdoton arvioida. ***UA*-yhtymätapauksia** P31 ei käytä kertaakaan, kuten ei myöskään ***iA*-yhtymätapauksia**.

P20 tuottaa aineistossani yhden *eA*-vokaaliyhtymän, ja se on yleiskielisessä muodossa *-eA*:

(90) *se on vaikea laji.*

Koska informantti tuottaa vokaaliyhtymän vain kerran, on mahdotonta tehdä luotettavia päätelmiä varianteista hänen idiolektissaan. Esimerkki (90) on keskustelusta, jossa P20

selkeästi korostaa puheenaiheena olevan lajin vaikeutta. Yleiskielinen variantti voikin johtua siitä ja olla aineistoon sattunut poikkeustapaus. Jälkitavujen *OA*-vokaaliyhtymätapauksia hän puolestaan tuottaa kaksi kertaa, ja ne molemmat ovat Oulun murteen mukaisessa *UA*-asussa:

(91) *pittäähä se kertua että sinnes saa mennä*

(92) *sen se ossaa aina vieläki sanua.*

P20:n puheeseen näyttäisikin vaikuttaneen enemmän äitipuolen idiolekti kuin isän. Toisaalta myös hänen oman kotimurteensa variantti on perinteisesti *-UA*, mikä vaikuttanee hänen idiolektiinsa. Jälkitavujen *UA-vokaaliyhtymiä* P20 ei tuota aineistossani kertaaakaan, kun taas *iA-vokaaliyhtymiä* esiintyy hänen osaltaan kaksi. Molemmissa tapauksissa variantti on yleiskielinen, kuten esimerkissä (93):

(93) *on ne vissii hyviä ne roskapussit ko pitää syyä.*

4.4. Jälkitavujen *A*-loppuiset vokaaliyhtymät perheen vanhemmilla

Perheen isällä *eA*-vokaaliyhtymätapauksia esiintyy aineistossa kolme kertaa. Näistä yksi edustuu itäisenä *ee*-varianttina ja kaksi Oulun murteen mukaisena *iA*-varianttina:

(94) *seoli seku, joku pikkuse sitä otti ni sej jäläkee se taklasi kaikkee mikä liikku*

(95) *oli sillä hirviä se, rannalaukkaus*

(96) *muutenki va- vaikia pelata sitä vastaan ku raitti vielä ja semmonev väkärä*

Esimerkissä (94) variantti on itäinen ja esimerkeissä (95) ja (96) läntinen. Perheen isän kotimurre on Kainuun murre, joten oletusteni vastaisesti hän käyttää useammin Oulun murteen mukaista varianttia kuin itäistä varianttia. Hänelle onkin mahdollisesti tarttunut variantteja perheen äidin ja äitipuolen idiolekteista. Hän on myös asunut kymmeniä vuosia Oulun murteen vaikutusalueella, mikä vaikuttanee osaltaan hänen käyttämiinsä variantteihin. Nuolijärven (1986: 98) mukaan murre ja murteen puhuminen ovatkin aina

enemmän kiinni ympäristössä ja paikassa kuin ihmisissä. Muuttajan nykyelämään kuuluvat ihmiset ovat eri asemassa kuin hänen kotiseudullaan elävät sukulaiset (Nuolijärvi 1986: 98). Näin ollen isän idiolektiin on tarttunut todennäköisesti piirteitä Oulun seudun murteista.

Jälkitavujen OA-vokaaliyhtymätapauksia perheen isä tuottaa aineistossani seitsemän kertaa. Varianteista yksi on yleiskielen mukainen *-OA* ja kuusi muuta ovat oienneita itäisiä *OO*-variantteja. Oienneista varianteista viisi on sananmuodossa *juustoa* ja yksi sanassa *maitoa*. Yleiskielen mallin mukainen variantti on sananmuodossa *euroa*.

(97) *onko meillä juustoo*

(98) *maetoo*

(99) *njos kaheksantoista euroa ja, kuukausi*

Esimerkeissä (97) ja (98) näkyy isän oiennut *OO*-variantti, joita hänellä esiintyy aineistossani kuusi. Esimerkissä (99) puolestaan näkyy ainoa yleiskielen variantti, joka hänellä esiintyy. Isä näyttääkin säilyttäneen hyvin kotimurteensa edustuman jälkitavujen *OA*-vokaaliyhtymien osalta. **UA-vokaaliyhtymiä** hänellä ei esiinny aineistossa lainkaan, joten on mahdotonta sanoa, käyttääkö isä *UA*-varianttia vai *UO*-edustumaa. **IA-yhtymiä** sen sijaan hänen osaltaan on aineistossa kaksi, ja ne ovat molemmat yleiskielen mallin mukaisia, kuten esimerkissä (100).

(100) *paestettua sokeria*

Hänkin käyttää siis Oulun murteelle tyypillistä yleiskielistä *asua*, eikä Kajaanissa perinteisesti esiintynyttä *ie*-varianttia. Tähän voi vaikuttaa myös Vieremän murre, jota hänen kotonaan on myös puhuttu. Vieremän murteessa variantti on Oulun seudun murteen tapaan *-iA*.

Äitipuolen osalta aineistossa puolestaan esiintyy jälkitavujen eA-vokaaliyhtymiä kahdesti, ja ne edustuvat molemmat Oulun murteelle tyypillisesti *iA*-variantteina:

(101) *eei sehä on hirviän topakka*

(102) *sielä on nii hirviä tuo hiillos.*

Molemmat äitipuolen *eA*-yhtymät edustuvat lekseemissä *hirveä*, kuten esimerkeistä (101) ja (102) huomaa. Onkin mahdotonta sanoa tämän otannan perusteella sitä, kuinka johdonmukaisesti hän *iA*-varianttia käyttää, vai vaihtelevatko variantit. Tämän perusteella kuitenkin Oulun murteelle tyypillinen edustuma on äitipuolen idiolektissa hallitseva.

Jälkitavujen *OA*-vokaaliyhtymän tapauksia esiintyy aineistossani äitipuolen osalta kahdesti. Toinen varianteista on yleiskielinen *-OA* ja toinen itäinen assimiloitunut *-OO*:

(103) *hei meijäm pittää muutej **kattoo** se sun, se, astmahoitaja*

(104) *sitten, **maitoa**.*

Pienen otannan perusteella variantit vaihtelevat. Esimerkissä (103) hän käyttää itäistä, todennäköisesti perheen isältä tarttunutta edustumaa. Esimerkissä (104) hän puolestaan käyttää yleiskielistä varianttia. Aineiston perusteella hän ei käytä ollenkaan oman kotimurteensa varianttia, eli Oulun murteen mukaista *UA*-edustumaa. Hän ei tuota aineistossani lainkaan ***UA*-yhtymätapauksia**, mutta ***iA*-yhtymäntapauksia** hänellä on aineistossani kaksi. Molemmat tapaukset ovat yleiskielen mukaisia ja Oulun murteelle tyypillisiä edustumia, kuten esimerkissä (105):

(105) *se o syöny **karamelliä** tännää*

Äitipuolen idiolektissa *eA*-vokaaliyhtymä vaikuttaisi edustuvan hänen kotimurteensa mukaisesti muodossa *-iA*, kun taas *OA*-yhtymässä itäinen tai yleiskielinen edustuma näyttää olevan yleisempi. *iA*-yhtymissä taas yleiskielinen variantti, joka vastaa hänen kotimurteensa varianttia, on hallitseva. Tapauksia on kuitenkin aineistossani vain muutama, joten yleistyksiä ja luotettavia päätelmiä ei voi hänen osaltaan tehdä.

3.4. Vokaaliyhtymien määrät ja yleisyydet informanteilla

Jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymätapauksia esiintyy aineistossani 86. Olen koonnut taulukoon 1 *eA*-vokaaliyhtymien variantit jokaisella informantilla sekä varianttien määrän.

TAULUKKO 1. *eA*-vokaaliyhtymän edustus informanteittain.

	<i>eA</i>	<i>ee</i>	<i>iA</i>	yht.
P13	0	7	0	7
T15	0	1	1	2
P17	0	2	1	3
P20	1	0	0	1
T21	3	19	4	26
T23	0	4	0	4
T24	0	2	1	3
P26	0	4	0	4
P28	0	2	4	6
P29	1	1	3	5
P31	0	2	0	2
T32	3	13	2	18
Isä	0	1	2	3
Äiti- puoli	0	0	2	2
yht.	8	58	20	86

Yleisin variantti aineistossani jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymistä on assimiloitunut eli oiennut itäinen *ee*-variantti. Niitä esiintyy aineistossa 58 kertaa. Toiseksi yleisin on Oulun murteelle tyypillinen *iA*-variantti, jota esiintyy 20 kertaa. Yleiskielen mukaista *eA*-varianttia esiintyy 8 kertaa. Lapsista tytöillä *ee*-varianttia esiintyy aineistossa 39 kertaa, *iA*-varianttia 8 kertaa ja *eA*-varianttia kuusi kertaa. Pojilla vastaavasti *ee*-variantin edustumia on 18, *iA*-variantin edustumia 8 ja *eA*-variantin 2. Sekä tytöillä että pojilla itäinen, todennäköisesti isän idiolektista opittu *ee*-variantti on yleisin, ja äidin ja äitipuolen kotimurteille tyypillinen *iA*-variantti toiseksi yleisin, kun taas yleiskielinen *eA*-variantti on harvinaisin. Toisaalta tytöillä yleiskielen mukaista varianttia esiintyy lähes yhtä usein kuin Oulun murteelle tyypillistä edustumaa.

Jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymien osalta sekä tytöillä että pojilla näyttäisi olevan hallitsevana varianttina *ee*-variantti. Oiennut *ee*-edustuma on Mantilan (2004: 326–327) mukaan yleistynyt puhekielen piirre, joten sen hallitsevuus aineistossani johtunee osittain siitä. Lappalaisen (2001: 84) mukaan tytöt käyttävät yleistä puhekielen variantteja poikia enemmän, mutta aineistossani tämän vokaaliyhtymän osalta yleistynyt piirre on hallitsevin sekä perheen tytöillä että pojilla. Toisaalta Lappalainen (2001: 86) mainitsee myös, että tyttöjen ja poikien välillä ei ole radikaaleja kielellisiä eroja. Hänen mukaansa erojen

tasoittumista selittää se, että tytöt ja pojat ovat tänä päivänä tasavertaisia ja kuuluvat samoihin sosiaalisiin verkostoihin ja saavat kielellisiä vaikutteita toisiltaan. (Lappalainen 2001: 86.)

Jälkitavujen *OA*-vokaaliyhtymän variantteja esiintyy aineistossani 57. Taulukkoon 2 olen koonnut aineistossani esiintyvät *OA*-yhtymien variantit informanteittain. Olen myös merkinnyt jälleen varianttien määrän yhteensä kullakin informantilla.

TAULUKKO 2. *OA*-vokaaliyhtymän edustus informanteittain.

	<i>OA</i>	<i>OO</i>	<i>UA</i>	<i>yht.</i>
P13	1	0	2	3
T15	2	2	0	4
P17	0	3	0	3
P20	0	0	2	2
T21	10	6	0	16
T23	0	0	0	0
T24	1	0	0	1
P26	1	4	2	7
P28	1	0	0	1
P29	1	0	3	4
P31	2	0	0	2
T32	3	2	0	5
Isä	1	6	0	7
Äiti- puoli	1	1	0	2
yht.	24	24	9	57

Jälkitavujen *OA*-vokaaliyhtymiä edustuu aineistossani yhtä monta kertaa sekä itäisenä varianttina muodossa *-OO* että yleiskielen mukaisessa asussa *-OA*. Kumpaakin varianttia esiintyy aineistossa 24 kertaa. Oulun murteelle tyypillisiä variantteja on vähiten, sillä *UA*-variantteja on vain yhdeksän. Perheen lapsista tytöillä eniten esiintyy yleiskielistä *OA*-varianttia, joka edustuu 14 kertaa. *OO*-varianttia tytöt käyttävät 11 kertaa. Oulun murteen *UA*-edustumaa ei tyttöjen idiolekteissa esiinny kertaakaan. Pojilla *UA*-variantti puolestaan on yleisin, ja se edustuu heillä 9 kertaa. Itäinen *OO*-variantti edustuu pojilla seitsemän kertaa ja yleiskielinen variantti kuusi kertaa. Pojilla vaikuttaakin olevan selvästi tyttöjä enemmän paikallisen murteen piirteitä, kun taas tytöt käyttävät enemmän laajalle levinneitä tai yleiskielisiä variantteja.

Jälkitavujen *OA*-vokaaliyhtymien osalta itäinen, assimiloitunut *OO*-edustuma näyttää olevan perheessä hallitsevampi variantti kuin Oulun murteen variantti *-UA*. Toisaalta perheen pojilla *UA*-edustuma on yleisin. Lisäksi yleiskielen mukainen variantti *-OA* edustuu aineistossa yhtä usein kuin *OO*-variantti. *OO*-variantti on yleistynyt puhekielen piirre, ja se on levinnyt laajalle sosiaalisesti ja maantieteellisesti (Mantila 2004: 326). Variantin yleisyys voikin johtua lapsilla paitsi isän kotimurteesta, myös todennäköisesti tästä ilmiöstä. Perheen työtöt käyttävät *OO*-varianttia enemmän kuin pojat, joilla taas hallitseva variantti on Oulun seudun murteen mukainen. Lappalaisen (2001: 84) mukaan sosiolingvistisissä tutkimuksissa esiin on noussut esiin, että pojat suosivat enemmän paikallisia murrepireitteitä, kun taas työtöt suosivat laajalevikkisiä ja leimattomia puhekielen piirteitä. Omassa tutkielmassanikin tämä näyttää pitävän paikkansa *OO*-vokaaliyhtymän osalta, kun taas aiemmin käsitellyssä *eA*-yhtymässä sukupuolten välistä eroavaisuutta ei juurikaan ollut.

Jälkitavujen *UA*-vokaaliyhtymiä esiintyy aineistossani 10, mikä on vokaaliyhtymistä vähiten. *UA*-yhtymää käyttävät aineistossani T21, T23, P29 ja T32. Kaikki edustumat ovat aineistossa yleiskielen mallin mukaisia. Informantit käyttävät johdonmukaisesti *UA*-varianttia, joka onkin äidin ja äitipuolen kotimurteille tyypillinen edustuma. Koska perheen isän osalta aineistossa ei esiinny *UA*-yhtymää, hänen käyttämistään varianteista ei voi tehdä päätelmiä. Näin ollen on myös mahdoton tehdä päätelmiä siitä, onko perheen lapsille tarttunut variantti äidin, äitipuolen vai isän murteista. Variantit vaikuttavat kuitenkin olevan johdonmukaisesti yleiskielen mukaisia *UA*-edustumia.

Informantit tuottavat aineistossani jälkitavujen *iA*-vokaaliyhtymän yleiskielisen *iA*-edustuman johdonmukaisesti kaikissa tapauksissa. Aineistossa ei esiinny P17:n, T24:n, P29:n ja P31:n osalta tämän vokaaliyhtymän edustumia kertaakaan, mutta variantti on kaikilla muilla informanteilla joka kerta *-iA*. Perheen isällä vokaaliyhtymä esiintyy kaksi kertaa, ja hän käyttää molemmilla kerroilla varianttia *-iA*. Tämä voi olla perua hänen äitinsä puhumasta Vieremän murteesta. Toisaalta variantti on voinut tarttua hänen idiolektiinsa äidin ja äitipuolen murteista sekä nykyisen asuinympäristön muidenkin murteenpuhujien idiolekteista. Kainuun murteissa yleistä *ie*-varianttia ei informanteilla esiinny kertaakaan, vaan jälkitavujen *iA*-vokaaliyhtymän edustumat ovat perheessä täysin yleiskielen ja Oulun seudun murteen mallin mukaisia.

5. PÄÄTÄNTÖ

Olen tutkinut kandidaatintutkielmassani haukiputaalaisen perheen sisäistä variaatiota jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien osalta. Tutkielmani on sociolingvististä variaati-ontutkimusta, ja tutkimusotteeni on kvantitatiivinen. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, mitä jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien variantteja informantit käyttävät, mitkä variantit ovat hallitsevia ja miten ne edustuvat suhteessa vanhempien murteisiin.

Jälkitavujen *eA*-vokaaliyhtymistä informantit käyttävät kaikkia kolmea varianttia. Oien-
nut *ee*-variantti on yleisin sekä pojilla että tytöillä. Toiseksi yleisin on molemmilla Oulun murteelle tyypillinen *iA*-variantti ja vähiten on käytössä yleiskielen mukainen *eA*-edustuma. Jälkitavujen *eA*-yhtymien *ee*-variantti on yleistyvä puhekielen piirre (Mantila 2004: 326), mikä voi vaikuttaa sen yleisyyteen informanteilla sen lisäksi, että se on isän kotimurteelle tyypillinen piirre. Perheen isä käyttää useammin Oulun murteen mukaista kuin itäistä varianttia. Äitipuoli taas käyttää vain Oulun seudun murteen mukaista varianttia -
iA.

OA-vokaaliyhtymien varianteista yleiskielen mukainen edustuma on perheen tytöillä yleisin. Oiennut, yleistyvä *OO*-variantti taas on tytöillä toiseksi yleisin, ja Oulun murteen variantti -*UA* harvinaisin. Pojilla puolestaan Oulun murteen mukainen *UA*-edustuma on yleisin, *OO*-variantti toiseksi yleisin ja yleiskielinen -*OA* harvinaisin. Perheen tytöt käyttävät siis enemmän isän kotimurteen mukaista *OO*-varianttia, joka on myös yleistyvä puhekielen variantti, kun taas pojille ominaisempi on paikallisen murteen mukainen variantti. Perheen isä käyttää hallitsevasti *OO*-varianttia ja kerran yleiskielistä *OA*-varianttia. Oulun murteen varianttia hän ei käytä kertakaan. Äitipuoli puolestaan käyttää kerran yleiskielistä varianttia ja kerran itäistä oiennutta varianttia.

Jälkitavujen *UA*- ja *iA*-variantit ovat tutkielmani aineistossa kaikki yleiskielen mallin mukaisia. Näissä yhtymissä informantit käyttävät johdonmukaisesti samaa varianttia, joka on tyypillinen sekä äidin että äitipuolen kotimurteille sekä lasten omalle kotimurteelle. Kajaanin murteen mukaisia edustumia -*UO* ja -*ie* aineistossani ei esiinny lainkaan. Tämä voi johtua siitä, että perheen isän kotimurteessa on myös Vieremän murteen piirteitä ja hän on asunut pitkään Oulun seudulla.

Tutkielmani osoittaa, että jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien variantit vaihtelevat informanttiperheeni sisällä läntisen, itäisen ja yleiskielisen edustuman välillä siten, että osassa yhtymistä hallitseva variantti on itäinen ja osassa läntinen. Tutkimusaineistoni ei kuitenkaan ole laaja, ja se on informanttien suhteen epätasa-arvoinen, sillä jokaiselta ei ole samaa määrää aineistoa. Aineistonkeruun olisikin voinut pyrkiä tekemään tasaisemmin. Tutkimuksen tuloksia voisi tulevaisuudessa hyödyntää muussa perheen sisäisen variaation tutkimuksessa sekä esimerkiksi itämurteiden leviämisen tutkimuksessa. Aineistoa laajentamalla voisi myös jatkaa saman perheen sisäisen variaation tutkimusta jälkitavujen *A*-loppuisten vokaaliyhtymien osalta tai jonkin toisen piirteen osalta.

LÄHTEET

Aineisto:

Oulun nauhoitearkisto (ONA MURRE 2708_2 - ONA MURRE 2711_2)

Kirjallisuus:

- FASOLD, RALPH W. 1984: *The Sociolinguistics of Society. Introduction to Sociolinguistics Volume 1. Language in Society*. Oxford: Basil Blackwell
- KETTUNEN, LAURI 1999: *Suomen murteet. Murrekartasto*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KETTUNEN, LAURI: Suomen murteet. Murrekartasto. <http://kettunen.fnhost.org> (27.11.2017)
- KOIVISTO, MIIA 1997: Jälkitavujen A-loppuiset vokaaliyhtymät. – Seija Makkonen & Harri Mantila (toim.) *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio*. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja. N:o 8.
- KUNNAS, NIINA 2007: *Miten muuttuu runokyllien kieli. Reaaliaikatutkimus jälkitavujen A-loppuisien vokaalijonojen variaatiosta vienalaismurteissa*. Acta Universitatis Oulensis B78. Oulu.
- KURKI, TOMMI 2005: *Yksilön ja ryhmän kielen reaaliaikainen muuttuminen. Kielenmuutosten seuraamisesta ja niiden tarkastelussa käytettävistä menetelmistä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LAPPALAINEN, HANNA 2001: Sosiolingvistinen katsaus suomalaisnuorten nykypuhekielen ja sen tutkimukseen. – *Virittäjä* 1 s. 74–101.
- LEINO, ANTTI – HYVÖNEN, SAARA – SALMENKIVI, MARKO 2006: Mitä murteita suomessa onkaan? Murreosanaston levikin kvantitatiivista analyysia. – *Virittäjä* 1 s. 26–45.
- LUOSUJÄRVI, IINA 2013: *Kuusamolaisnuorten puhekieli ja sen tiedostaminen*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- LYYTIKÄINEN, ERKKI – REKUNEN, JORMA – YLI-PAAVOLA, JAAKKO (toim.) 2013: *Suomen murrekirja*. Helsinki: Gaudeamus.
- MANTILA, HARRI – PÄÄKKÖNEN, MATTI 2010: *Oulun seudun murteen vokaalisto. Historia, muutos ja variaatio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MANTILA, HARRI 2004: Murre ja identiteetti. – *Virittäjä* 3 s. 322–346.

- NISKANEN, SATU 2010: *Murteen mukauttaminen keskustelussa toismurteisen kanssa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 1986: *Kieliyhteisön vaihto ja muuttajan identiteetti*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NUOLIJÄRVI, PIRKKO 2000: *Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä*. – Kari Saja-vaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.) *Kieli, diskurssi & yhteisö*. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- PÄÄKKÖNEN, MATTI 1994: *Oulun seudun murrekirja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- RAPOLA, MARTTI 1990: *Johdatus suomen murteisiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- REHU, JONNA 2010: *Nuorten murretietoisuus - puhekielen piirteet Haukiputaalla opiskelevien nuorten murrekirjoitelmissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- RÄISÄNEN, ALPO 1972: *Kainuun murteiden äännehistoria 1. Vokaalisto*. Joensuun korkeakoulun julkaisuja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SAUKKO, RIITTA 2001: *Tervolalaisen perheen sisäinen puhekielen variaatio*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos.
- SIITONEN, KIRSTI 1981: *Dialektologian ja sosiolingvistiikan suhteesta*. – M. K. Suojanen (toim.) *Kirjoituksia puhekielestä* s. 43-58. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja.
- VÄHÄLÄ, RIIKA 2005: *Pahki on hyvä sana: Oululaisnuorten murreasenteet, murteen tiedostaminen ja sen suosiminen*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos.
- WIIK, KALEVI 2006: *Sano se murteella. Minkälaisia suomen murteet ovat ja missä niitä puhutaan?* Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- ZAMAN-ZADEH, MINNA 1994: *Jälkitavujen A-loppuisten vokaaliyhtymien variaatio Kuusamon nykypuhekielessä. Muutoksen suunta ja taajuushypoteesin testaus*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitos.